

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Guidelines for the Sub-district Agricultural Development Plan of Agricultural Extensionist

in Surat Thani Province

พชร รัตน์ทิฆัมพร (Pachara Rattanatikhamporn)¹ บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowan)²เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (Benchamas Yooprasert)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) ความรู้ และแหล่งความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของเจ้าหน้าที่ 2) ความต้องการ และความคิดเห็นในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของเจ้าหน้าที่ 3) การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล 4) ปัญหา ข้อเสนอแนะ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และแนวทางการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของเจ้าหน้าที่ ประชากรในการวิจัยมี 2 กลุ่มประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดสุราษฎร์ธานีจำนวน 103 คน เก็บข้อมูลทั้งหมดโดยใช้แบบสอบถาม และผู้แทนเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและเกษตรอำเภอโดยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง รวม 16 คน โดยการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการจัดอันดับ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และการวิเคราะห์ SWOT ผลการวิจัยพบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 36.54 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ทำงานเฉลี่ย 8.35 ปี มีประสบการณ์ทำงานกรมส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 5.09 ปี รับผิดชอบเฉลี่ย 9.83 หมู่บ้าน 1) ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร และเนื้อหาเล่มแผนพัฒนาการเกษตรอยู่ในระดับมาก แหล่งความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรได้รับความรู้จากสื่อกลุ่มมากที่สุด รองลงมา คือ สื่อบุคคล 2) ความต้องการในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความต้องการ เรื่อง การนำแผนพัฒนาการเกษตรไปใช้ได้จริงมากที่สุด ความคิดเห็นในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความคิดเห็น เรื่อง การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรทำให้สามารถแก้ไขปัญหาการเกษตรได้ตรงกับความต้องการของเกษตรกรมากที่สุด 3) การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร พบว่า เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรจังหวัดมีส่วนร่วมมากที่สุดรองลงมา คือ ผู้นำชุมชน 4) ปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรมีความยุ่งยากหลายขั้นตอน มีข้อเสนอแนะคือ ควรมีการร่วมมือระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำแผน จุดแข็ง คือ มีการจัดทำแผนเป็นประจำทุกปี จุดอ่อน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ขาดทักษะในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร เนื่องจากเพิ่งบรรจุราชการ มีโอกาส คือ ได้รับ การอบรมจากสำนักงานเกษตรจังหวัดเป็นประจำทุกปี และอุปสรรค คือ ขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีแนวทางจัดทำแผน ได้แก่ ควรมีการเตรียมข้อมูลให้ครบถ้วนสมบูรณ์เป็นปัจจุบัน มีการร่วมมือระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง และกำหนดทิศทาง/เป้าหมายให้ชัดเจนตรงกับความต้องการของชุมชน

คำสำคัญ การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
e-mail looknonpachara@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
e-mail bumpen.keo@stou.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช e-mail agashben@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study 1) knowledge and knowledge resources in creating sub-district agricultural development plan of the officers 2) needs and opinions towards the creation of sub-district agricultural development plan of the officers 3) the participation of related parties in creating sub-district agricultural development plan of the officers 4) problem, suggestion, strength, weakness, opportunity, threat, and development guideline in sub-district agricultural development plan creation of the officers. The population of the study was divided into 2 group which consisted of 103 agricultural extensionists in Surat Thani province which data all collected by using questionnaires and 16 representatives of agricultural extensionists and chiefs of agricultural district office to conduct focus group by purposive sampling. Data was then analyzed by statistical values such as frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, and ranking. For the qualitative data, it was analyzed using content analysis and SWOT analysis. The results of the research revealed that most of the agricultural extensionists were female with the average age of 36.54 years and graduated with bachelor degree. They had the average working experience of 8.35 years and had worked for the agricultural extension department for the period of 5.09 years on average with the average village under their responsibility of 9.83 villages. 1) Knowledge about the processes in agricultural development plan creation and content of the agricultural development plan book was at the high level. The knowledge resource in creating the agricultural development plan was received from group media at the highest level and second to that was from personal media. 2) The needs in creating agricultural development plan mostly were at the highest level with the need about the adoption of agricultural development plan into actual practice at the highest level. The majority of the opinion regarding the creation of the agricultural development plan was at the highest level with the opinion about the creation of the agricultural development plan s that there would be able to correctly solve the agricultural problems at the highest level. 3) The participation of related parties in creating the agricultural development plan showed that the provincial agricultural extensionists participated the most. Second to that were the community leaders. 4) Overall, the problems were at the high level especially regarding the difficulties and complication of creating agricultural development plan. Suggestions would be that there should be the cooperation among related parties in planning. The strength would be regular plan creation every year. The weakness was that the officers lacked skills in creating agricultural development plan as they just got appointed to the position. Regarding opportunity, they received the training from provincial agricultural office every year and the threat would be the lack of integrity between related agencies. Planning guidelines were such as the complete and updated data preparation, cooperation among related parties, and clear direction/goal determination in response to the need of the community.

Keywords: Guidelines for the sub-district agricultural development plan, Agricultural extensionist, Surat Thani Province

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

บทนำ

ภาคการเกษตรของไทยมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ในแต่ละปีภาคการเกษตรสามารถทำเงินเข้าสู่ประเทศเป็นจำนวนมาก ซึ่งการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรจะช่วยให้สามารถดำเนินการทำการเกษตรให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ได้ การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรจะต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรในชุมชน มีความเป็นปัจจุบัน เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชนและแก้ไขปัญหาของชุมชนได้จริง ซึ่งการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรให้มีประสิทธิภาพนั้น ผู้จัดทำแผนจะต้องมีความเข้าใจในการจัดทำแผนที่ถูกต้อง และต้องมีความเข้าใจในบริบทชุมชนด้วย

จังหวัดสุราษฎร์ธานีตั้งอยู่บนฝั่งตะวันออกของภาคใต้ มีเนื้อที่มากเป็นอันดับ 6 ของประเทศ และมีพื้นที่มากที่สุดในภาคใต้ประกอบด้วย 19 อำเภอ และ 131 ตำบล ลักษณะภูมิประเทศโดยส่วนใหญ่ เป็นพื้นที่ภูเขา มีแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่สำคัญและมีชื่อเสียงระดับโลก ทั้งยังมีพืชผลทางการเกษตรที่สำคัญได้ขึ้นทะเบียนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) หลายชนิด ได้แก่ หอยนางรมสุราษฎร์ธานี มะพร้าวเกาะพะงัน เงาะโรงเรียนนาสาร และไข่เค็มไชยา ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

นรินทร์ แคมพิมาย (2559, น. 1) กล่าวว่า แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล เป็นแผนของชุมชนเกษตรหรือชุมชนที่เกษตรกรและชุมชนผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียแต่ละหมู่บ้านมาร่วมกันวิเคราะห์ สังเคราะห์บนพื้นฐานข้อมูล หรือปัญหาและความต้องการชุมชน เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการพัฒนาการเกษตรในภาพรวมของตำบลร่วมกัน

โดยการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของสำนักงานเกษตรอำเภอในจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้มีการร่วมกับศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบในระดับตำบลเป็นเลขานุการคณะกรรมการ ศบทด. โดยตำแหน่ง จึงเป็นการจัดทำแผนชุมชนด้านการเกษตรที่ชุมชนเกษตรหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เอกชนมีส่วนร่วมในการเก็บ วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาการเกษตรของตำบล แล้วจัดทำแผนงาน โครงการ/กิจกรรม ในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของชุมชนที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน

เนื่องจากในปัจจุบันยังพบว่าแผนพัฒนาการเกษตรที่ผ่านมามีข้อมูลที่ไม่เป็นปัจจุบัน ไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกรในชุมชน และยังไม่ถูกต้องตามแบบแผนของกรมส่งเสริมการเกษตร จึงทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ จากปัญหาและเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ศักยภาพของเจ้าหน้าที่ผู้จัดทำแผนพัฒนาการเกษตร รวมทั้งความต้องการของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรที่ถูกต้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้มีประสิทธิภาพ อันส่งผลให้สามารถแก้ไขปัญหาของเกษตรกรได้ตรงกับความต้องการต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ และแหล่งความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
2. เพื่อศึกษาความต้องการ และความคิดเห็นในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
3. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

4. เพื่อศึกษาปัญหา ข้อเสนอแนะ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และแนวทางการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยมี 2 กลุ่ม ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดสุราษฎร์ธานีจำนวน 103 คน ทำการเก็บข้อมูลทั้งหมดโดยใช้แบบสอบถาม และผู้แทนเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและเกษตรกรอำเภอโดยเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง รวม 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 5 ตอน คือ (1) สภาพพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จังหวัดสุราษฎร์ธานี (2) ความรู้ และแหล่งความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (3) ความต้องการ และความคิดเห็นในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (4) การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล (5) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร แบบสอบถามมีค่าความสอดคล้องของเนื้อหาของแบบสอบถาม (IOC) เท่ากับ 0.99 และมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่ามีค่าเท่ากับ 0.83 และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และการวิเคราะห์ SWOT

แบบสอบถาม

1. สภาพพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จังหวัดสุราษฎร์ธานี เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 36.54 ปี ร้อยละ 57.3 มีสถานภาพโสด มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.81 คน ร้อยละ 89.3 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 52.4 ปฏิบัติงานในระดับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ปฏิบัติการ มีประสบการณ์ในการทำงานทั้งหมดเฉลี่ย 8.35 ปี และมีประสบการณ์ในการทำงานกรมส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 5.09 ปี ภาระงานของเจ้าหน้าที่ พบว่า ร้อยละ 82.5 ไม่ได้รับผิดชอบหลักงานแผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ ร้อยละ 66.0 รับผิดชอบงานขอ 1 ตำบล ร้อยละ 35.9 รับผิดชอบ 11-15 หมู่บ้าน ร้อยละ 84.5 เคยเข้าร่วมการอบรมเกี่ยวกับแผนพัฒนาการเกษตร โดยส่วนใหญ่อบรมจากสำนักงานเกษตรจังหวัด ร้อยละ 33.0 มีระยะทางจากสำนักงานเกษตรอำเภอถึงพื้นที่ที่รับผิดชอบจำนวนน้อยกว่า 16 กิโลเมตร ร้อยละ 40.8 มีระยะทางจากที่พักถึงพื้นที่ที่รับผิดชอบ จำนวน 21-40 กิโลเมตร ร้อยละ 36.9 รายได้ของเจ้าหน้าที่เฉลี่ย 19,647.28 บาทต่อเดือน รายจ่ายของเจ้าหน้าที่เฉลี่ย 12,336.89 บาทต่อเดือน และมีหนี้เฉลี่ย 2,762.14 บาทต่อเดือน

2. ความรู้ และแหล่งความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

2.1 ความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

ความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรอยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 8.21 คะแนน

2.1.1 ความรู้ในขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เป็นความรู้ในขั้นเตรียมการ ขั้นดำเนินการ และขั้นนำไปปฏิบัติและติดตามประเมินผล จากการวัดระดับความรู้ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 49.5 มีความรู้ในขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรอยู่ในระดับมาก รองลงมา ร้อยละ 46.5 มีความรู้ในระดับมากที่สุด และร้อยละ 3.9 มีความรู้ในระดับปานกลาง โดยในแต่ละขั้นมีคะแนนจากมากไปน้อย ได้แก่ ขั้นเตรียมการ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

(การจัดเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ยังขาดและจำเป็นต้องใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร มาจากภาคีเครือข่ายของกรมส่งเสริมการเกษตรในหมู่บ้านและตำบล โดยใช้เทคนิคเครื่องมือและวิธีการต่างๆ เช่น การสังเกตเชิงประจักษ์ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การจัดเวที การสนทนากลุ่ม RRA ฯลฯ, ทีมงานของอำเภอประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานตำบลทุกตำบลร่วมกันดำเนินการเป็นทีมงาน) ขั้นตอนการ (การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรจำเป็นต้องนำข้อมูลจากนโยบายระดับบน เช่น แผนพัฒนาจังหวัด กลุ่มจังหวัด แผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท แผนปฏิรูปประเทศนโยบายรัฐบาล นโยบาย กระทรวงฯ ฯลฯ มาใช้, ดำเนินการเวทีระดับตำบล เพื่อนำเสนอข้อมูลศักยภาพ ปัญหา และเป้าหมายการพัฒนา และระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนดโครงการพัฒนาในระดับตำบลที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาของอำเภอ โดยเชิญภาคีเครือข่ายของกรมส่งเสริมการเกษตรระดับตำบล ร่วมรับฟังและให้ข้อเสนอแนะ, การกำหนดทิศทาง/เป้าหมายการพัฒนา จะต้องจัดทำแผนสู่การปฏิบัติทางการพัฒนาของพืช/ปศุสัตว์/ประมง/แปรรูป ฯลฯ ที่เกี่ยวกับการเกษตร, ประชาพิจารณ์ แผนพัฒนาการเกษตร ทีมงานและผู้แทนองค์กร/กรรมการ เครือข่ายเสนอร่างแผนพัฒนาการเกษตรในเวที เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้รับบริการ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อให้แผนเป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง, การจัดท่ายกร่างแผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ 5 ปี ใช้ข้อมูลประกอบพิจารณาจากข้อมูลจากแต่ละตำบลที่รวบรวมจัดเก็บ และผ่านการวิเคราะห์ตรวจสอบข้อมูลจากนโยบายระดับบน เช่น แผนพัฒนาจังหวัด กลุ่มจังหวัด แผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท แผนปฏิรูปประเทศนโยบายรัฐบาล นโยบายกระทรวงฯ ฯลฯ) และขั้นนำไปปฏิบัติและติดตามประเมินผล (การติดตามกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาฯ ทำให้ทราบถึงปัญหา/อุปสรรคในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ของอำเภอ/ตำบล, แผนพัฒนาการเกษตรของอำเภอ จำเป็นต้องนำแผนไปบูรณาการกับแผนพัฒนาท้องถิ่น ของ อปท. เพื่อใช้เป็นกรอบการจัดทำงบประมาณโดยจัดทำเป็นข้อบัญญัติของ อปท. ประสานและจัดส่งจังหวัดประกอบการจัดทำเป็นแผนพัฒนาการเกษตรของจังหวัดเพื่อรับการสนับสนุนงบประมาณจากงบพัฒนาจังหวัด งบประมาณตามภารกิจหน่วยงาน, การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรจำเป็นต้องมีการติดตามประเมินผล)

2.1.2 ความรู้ในเนื้อหาเล่มแผนพัฒนาการเกษตรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จากการวัดระดับความรู้ ร้อยละ 52.4 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีความรู้ในเนื้อหาเล่มแผนพัฒนาการเกษตรอยู่ในระดับมาก รองลงมา ร้อยละ 37.9 มีความรู้ในระดับมากที่สุด และร้อยละ 9.7 มีความรู้ในระดับปานกลาง โดยในแต่ละประเด็นมีคะแนนจากมากไปน้อย ได้แก่ ผลที่คาดว่าจะได้รับและตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงานต้องระบุผลประโยชน์ที่เกษตรกรในพื้นที่หรือชุมชนจะได้รับจากการดำเนินงานโครงการ โดยสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์และเป็นผลที่เกิดขึ้นจากโครงการ, สถานการณ์การเกษตรในพื้นที่ต้องเป็นข้อมูล/องค์ความรู้ที่เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันของพื้นที่อำเภอ/ตำบล, ตัวชี้วัดของโครงการต้องระบุตัวชี้วัดผลสำเร็จในเชิงปริมาณหรือรูปธรรมที่สามารถวัดผลได้, รูปแบบการเขียนโครงการประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์เป้าหมาย ระยะเวลาดำเนินงาน พื้นที่ดำเนินการ กิจกรรม วิธีการดำเนินงาน งบประมาณ ผลที่คาดว่าจะได้รับ และตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน, ทิศทาง/แนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ/ตำบลควรแบ่งออกเป็นประเภท ได้แก่ พัฒนาการผลิตรายสินค้า (พืช ปศุสัตว์ ประมง) พัฒนาเกษตรกร/กลุ่ม/องค์กร พัฒนาพื้นที่และทรัพยากรการเกษตร, การจัดทำ TOWS Matrix ทำให้ได้เป็นกลยุทธ์ ดังนี้ กลยุทธ์เชิงรุก กลยุทธ์เชิงแก้ไข และกลยุทธ์เชิงรับ กลยุทธ์เชิงป้องกัน, ทิศทาง/แนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ/ตำบล แต่ละประเภทประกอบด้วย เป้าหมาย/เป้าประสงค์ (สิ่งที่คาดหวังหรือผลสำเร็จที่จะให้เกิด) กลยุทธ์/วิธีการดำเนินงาน (วิธีการที่จะต้องทำหรือทำอย่างไรเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าประสงค์), รูปเล่มของแผนพัฒนาการเกษตร ประกอบด้วยเนื้อหาหลักๆ 3 บท ได้แก่ บทที่ 1 ข้อมูลสภาพทั่วไป บทที่ 2

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

การวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรของอำเภอ และบทที่ 3 ทิศทาง/แนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ/ตำบล, การเขียนโครงการอยู่ในภาคผนวก และข้อมูลสภาพทั่วไป ประกอบไปด้วย ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครอง

2.2 แหล่งความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พบว่า ในภาพรวมเจ้าหน้าที่ได้รับความรู้จากแหล่งความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรอยู่ในระดับน้อย เฉลี่ย 2.04 โดยเจ้าหน้าที่ได้รับความรู้จากทั้งที่เป็นสื่อบุคคล (เจ้าหน้าที่สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 5 เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรจังหวัดเจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชน/หน่วยงานในสังกัด เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองท้องถิ่น เจ้าหน้าที่องค์กรบริหารส่วนตำบล/เทศบาล เจ้าหน้าที่สถาบันการศึกษา) สื่อกลุ่ม (การศึกษาดูงาน/การทัศนศึกษา การอบรม การประชุม การสัมมนา) สื่อมวลชน (โทรทัศน์ วิทยุ/เครื่องกระจายเสียง) สื่อสิ่งพิมพ์ (เอกสารทางราชการ แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ วารสาร ไปสเตอร์ ป้ายประชาสัมพันธ์) และสื่อออนไลน์ (เว็บไซต์ ไลน์ เฟสบุ๊ก ยูทูบ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ แอปพลิเคชัน) โดยพิจารณาเรียงลำดับ พบว่า ได้รับความรู้ในระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ สื่อกลุ่ม และสื่อบุคคล ได้รับความรู้ในระดับน้อยที่สุด 3 ประเด็น ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ และสื่อมวลชน ตามลำดับ

ตารางที่ 1 สรุปแหล่งความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเจ้าหน้าที่ (N = 103)

แหล่งความรู้	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย	อันดับ
1. สื่อบุคคล	2.65	0.919	ปานกลาง	2
2. สื่อกลุ่ม	2.82	1.074	ปานกลาง	1
3. สื่อมวลชน	1.29	0.646	น้อยที่สุด	5
4. สื่อสิ่งพิมพ์	1.61	0.771	น้อยที่สุด	3
5. สื่อออนไลน์	1.58	0.958	น้อยที่สุด	4
เฉลี่ยรวมทั้งหมด	2.04	0.895	น้อย	

3. ความต้องการ และความคิดเห็นในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

3.1 ความต้องการในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พบว่า โดยส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด 6 ประเด็น ได้แก่ สามารถนำแผนพัฒนาการเกษตรไปใช้ได้จริงมากที่สุด รองลงมาต้องการมีสื่อ/คู่มือ/ตัวอย่างในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรและมีฐานข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรที่เป็นปัจจุบัน ต้องการมีนโยบาย/ยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนในการพัฒนาการเกษตรด้านต่างๆ และมีการบูรณาการของหน่วยงานต่างๆ อย่างแท้จริง ต้องการมีการจัดสรรระยะเวลาในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรที่ชัดเจน ต้องการมีการติดตาม ประเมินผลการใช้แผนพัฒนาการเกษตร ต้องการมีงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการ/การจัดทำโครงการต่อเนื่อง ต้องการมีการอบรมเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรในทุกปีงบประมาณ และมีความต้องการในระดับมากที่สุด ต้องการมีการจัดทำเวทีชุมชน/วิเคราะห์ชุมชนในการหาแนวทางการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

3.2 ความคิดเห็นในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีความคิดเห็นในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาการเกษตรได้ตรงกับความต้องการของเกษตรกร รองลงมาการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรทำให้เกิดการบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆ การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรทำให้เข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในการเกษตรอย่างแท้จริง การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรทำให้เกิดการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรทำให้การดำเนินงานมีการเชื่อมโยงกับนโยบายประเทศ/จังหวัด และการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรทำให้มีการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรได้ง่ายขึ้น และมีความต้องการในระดับมาก ได้แก่ การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรทำให้เจ้าหน้าที่มีความใกล้ชิดกับเกษตรกร การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรทำให้เกิดการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรทำให้สามารถมีโครงการในการพัฒนาด้านการเกษตร และการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรทำให้เจ้าหน้าที่ได้พัฒนาตนเอง

4. การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัด รองลงมา ผู้นำชุมชน กลุ่มเกษตรกร ระดับมาก ได้แก่ เกษตรกร อาสาสมัครเกษตร ระดับปานกลาง ได้แก่ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อำเภอ) เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล ระดับน้อย ได้แก่ หน่วยงานอื่นๆ ในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ระดับน้อยที่สุด ได้แก่ หน่วยงานอื่นๆ นอกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กศน. เจ้าหน้าที่สถาบันการศึกษา โรงเรียน มหาวิทยาลัย เจ้าหน้าที่บริษัทเอกชน และเจ้าหน้าที่สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 5 ตามลำดับ

5. ปัญหา ข้อเสนอแนะการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของเจ้าหน้าที่

5.1 ปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พบว่า มีปัญหาในระดับมาก ได้แก่ เรื่องการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรมีความยุ่งยาก หลายขั้นตอน รองลงมา ขาดงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการ/การจัดทำโครงการต่อเนื่อง ภาระงานเร่งด่วน และมีปริมาณที่มากเกินไป ไม่เข้าใจวิธีการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรที่ถูกต้อง ไม่มีการติดตาม ประเมินผลการใช้แผนพัฒนาการเกษตร และมีการจัดสรรระยะเวลาในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรที่ไม่เหมาะสม มีปัญหาในระดับปานกลาง ได้แก่ ขาดการบูรณาการของหน่วยงานต่างๆ อย่างแท้จริง ไม่มีฐานข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรที่เป็นปัจจุบัน แผนพัฒนาการเกษตรไม่สามารถนำไปใช้ได้จริง แก้ไขปัญหาได้ไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกร เกษตรกรไม่ให้ความร่วมมือในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร นโยบาย/ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการเกษตรด้านต่างๆ ไม่ชัดเจน สื่อ/คู่มือ/ตัวอย่างในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรไม่ชัดเจน และไม่มีการอบรมแนวทางการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ

5.2 ข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พบว่า มีข้อเสนอแนะในขั้นตอนการเตรียมข้อมูลและทีมงาน ได้แก่ ควรมีการเตรียมข้อมูลให้ ครบถ้วนสมบูรณ์ และควรมีการร่วมมือระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องให้ครบถ้วน มีข้อเสนอแนะในขั้นตอนการดำเนินการ ได้แก่ ควรมีการกำหนดทิศทาง/เป้าหมายให้ชัดเจนและตรงกับความต้องการของชุมชน ควรมีการทบทวนทิศทาง/เป้าหมายทุกปี ควรมีการร่วมมือระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องให้ครบถ้วน และควรปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน และมีข้อเสนอแนะในขั้นนำไปปฏิบัติและติดตามประเมินผล คือ การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรมีขั้นตอนที่ซับซ้อน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

จากการสนทนากลุ่ม พบว่า SWOT ปัญหา และแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร เป็นดังนี้

1. SWOT

จุดแข็ง	จุดอ่อน
-มีการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรเป็นประจำทุกปี -มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเพียงพอ	-ขาดการดำเนินการตามแผนพัฒนาการเกษตรที่จัดทำไว้ -เจ้าหน้าที่ขาดทักษะในการจัดทำแผนเนื่องจากบรรจุใหม่ -ข้อมูลที่ได้ไม่เป็นปัจจุบัน ไม่เป็นความจริง -เจ้าหน้าที่เกษตรมีภาระงานมาก ภาระงานเร่งด่วน

โอกาส	อุปสรรค
-ได้รับการอบรมจากจังหวัดเป็นประจำทุกปี	-การเสนอความต้องการของเกษตรกรส่วนใหญ่มีเฉพาะโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ประปา ไฟฟ้า ถนน -การให้ความร่วมมือระหว่างเกษตรกรกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรยังไม่ได้รับความไว้วางใจ เพราะมีการโยกย้ายตำแหน่งบ่อย -หน่วยงานท้องถิ่น ไม่ให้ความสำคัญด้านการเกษตร เน้นไปทางสาธารณสุขโรค ทำให้ไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ -ขาดความร่วมมือจากเกษตรกร เนื่องจากข้อมูลส่วนใหญ่ได้มาจากผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน -ขาดการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภายในอำเภอและตำบล -เกษตรกรไม่กล้าเสนอความคิดเห็น -การบูรณาการกับหน่วยงานราชการอื่นๆ ไม่ต่อเนื่อง

2. ปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ได้แก่ งบประมาณที่ได้รับไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกร ไม่ได้ดำเนินการตามแผน ข้อมูลที่ได้จากเกษตรกร/แกนนำไม่เป็นปัจจุบัน ไม่มีข้อมูลอ้างอิง ไม่มีการจดบันทึก ไม่มีที่มาที่ไป ไม่เป็นความจริงทั้งหมด ขาดการบูรณาการกับหน่วยราชการในพื้นที่ และเกษตรกรยังไม่เห็นถึงความสำคัญของการทำแผนพัฒนาการเกษตรเพราะไม่เห็นถึงประโยชน์โดยแท้จริง

3. แนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร มี 6 แนวทาง ได้แก่ ควรให้ทีมจากจังหวัดมาเป็นแนวทางในการลงพื้นที่จริง ควรนำข้อมูลประสานเวทีระดับอำเภอนัดทำแผนพร้อมกันปีละครั้งทั้งในตำบลและอำเภอ ควรมีการอบรมเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอย่างต่อเนื่อง ควรจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรร่วมกับหน่วยงานต่างๆ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อจัดทำเป็นแผนพัฒนาตำบล/อำเภอ ไม่ต้องแยกเป็นเฉพาะแผนพัฒนาการเกษตร แผนพัฒนาการเกษตรควรจะขึ้นตรงกับกรมส่งเสริมการเกษตรเพื่อสามารถนำไปรองรับงบประมาณจากกรมได้ เช่น งบเร่งด่วนต่างๆ แผนพัฒนาการเกษตรอาจจะ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

เป็นโครงการที่มาจากความต้องการของกลุ่มเกษตรกร กลุ่มแปลงใหญ่ หรือ กลุ่มYSF ในพื้นที่ ไม่จำเป็นต้องประชุมในหมู่บ้าน ควรทำระบบออนไลน์ในการจัดทำแผนฯ เพื่อสะดวกและใช้เวลาไม่มากในการจัดเก็บข้อมูล แผนต้องสามารถยืดหยุ่นได้ ใช้ได้จริง และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. สภาพพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษา พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 89.3 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมชัย ธีระวงศ์สกุล (2553, น.74) พบว่า นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ยุพเรศ เชาววิทยา (2556, น.74) พบว่าเกษตรตำบลจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ อรุณช รัตนเลิศสกุล (2557, น.103) พบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบลจบการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด อติสรณ์ ลากพระแก้ว (2557, น.84) ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรส่วนใหญ่ ร้อยละ 80.00 มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า นางชุดิภาญจน์ คำนา (2557, น.60) พบว่า นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรเขตที่ 6 ส่วนใหญ่จบการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรีร้อยละ 75.1 และพนัส คำนันท์ และรุจ ศิริสัญลักษณ์ (2559, น.134-135) พบว่า นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรร้อยละ 69.0 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ทั้งนี้การจบการศึกษาระดับปริญญาตรี อาจส่งผลให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีความรู้เข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรได้ง่ายกว่าการจบการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่า

ระดับตำแหน่งราชการ พบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 52.4 ปฏิบัติงานในระดับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อติสรณ์ ลากพระแก้ว (2557, น.84) พบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ส่วนใหญ่ ร้อยละ 80.00 มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกรมส่งเสริมการเกษตรบรรจุเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรใหม่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากทดแทนข้าราชการที่เกษียณอายุราชการ

2. ความรู้ และแหล่งความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

2.1 ความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พบว่า ร้อยละ 49.5 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีความรู้ในขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรอยู่ในระดับมาก และร้อยละ 52.4 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีความรู้ในเนื้อหาเล่มแผนพัฒนาการเกษตรอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีเจ้าหน้าที่มีอายุรับราชการน้อย

2.2 แหล่งความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พบว่า เจ้าหน้าที่ได้รับความรู้จากทั้งที่เป็นสื่อบุคคล สื่อกลุ่ม สื่อมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์ และ สื่อออนไลน์ โดยพิจารณาแหล่งความรู้แต่ละประเภทพบว่า ได้รับจากสื่อกลุ่มมากที่สุด ได้แก่ การอบรม การประชุม การสัมมนา และการศึกษาดูงาน/การทัศนศึกษา ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรให้แก่เจ้าหน้าที่ทุกปี

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

3. ความต้องการ และความคิดเห็นในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

3.1 ความต้องการในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พบว่า โดยส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ สามารถนำแผนพัฒนาการเกษตรไปใช้ได้จริงมากที่สุด ต้องการมีสื่อ/คู่มือ/ตัวอย่างในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรและมีฐานข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรที่เป็นปัจจุบัน ต้องการมีนโยบาย/ยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนในการพัฒนาการเกษตรด้านต่างๆและมีการบูรณาการของหน่วยงานต่างๆอย่างแท้จริง ต้องการมีการจัดสรรระยะเวลาในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรที่ชัดเจน ต้องการมีการติดตาม ประเมินผลการใช้แผนพัฒนาการเกษตร ต้องการมีงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการ/การจัดทำโครงการต่อเนื่อง ต้องการมีการอบรมเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรในทุกปีงบประมาณ เนื่องจากสิ่งที่ต้องการในแต่ละประเด็นเป็นการส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่สามารถจัดทำแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีความต้องการต้องการมีงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการ/การจัดทำโครงการต่อเนื่อง ต้องการมีการอบรมเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรในทุกปีงบประมาณ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมชัย อธิระวงศ์สกุล (2553, น. 75) พบว่า กรมส่งเสริมการเกษตร ควรสนับสนุนปัจจัยด้านต่างๆ เช่น งบประมาณ เครื่องมือ อุปกรณ์หรือสื่อต่างๆ พัฒนาระบบออนไลน์ รวมทั้งพาหนะที่ไถลพื้นที่ และวิชาการด้วยการอบรมเพิ่มความรู้อย่างสม่ำเสมอ ในเรื่องที่ต้องนำไปใช้ และควรขอทบทวนเรื่องการจัดสรรงบประมาณให้กับท้องถิ่นด้วย

3.2 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่มีต่อการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร พบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีความคิดเห็นการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรทำให้สามารถแก้ไขปัญหาการเกษตรได้ตรงกับความต้องการของเกษตรกร การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรทำให้เกิดการบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆ การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรทำให้เข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในการเกษตรอย่างแท้จริง การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรทำให้เกิดการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรทำให้การดำเนินงานมีการเชื่อมโยงกับนโยบายประเทศ/จังหวัด และการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรทำให้มีการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีความคิดเห็นในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรว่ามีความสำคัญ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรมากที่สุด

4. การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัด ผู้นำชุมชน กลุ่มเกษตรกร ระดับมาก ได้แก่ เกษตรกร อาสาสมัครเกษตรระดับปานกลาง ได้แก่ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อำเภอ) เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนและเจ้าหน้าที่องค์กรบริหารส่วนตำบล/เทศบาล ระดับน้อย ได้แก่ หน่วยงานอื่นๆ ในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ระดับน้อยที่สุด ได้แก่ หน่วยงานอื่นๆ นอกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กศน. เจ้าหน้าที่สถาบันการศึกษา โรงเรียน มหาวิทยาลัย เจ้าหน้าที่บริษัทเอกชน และเจ้าหน้าที่สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 5 เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัด ผู้นำชุมชน และกลุ่มเกษตรกร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรมีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลเหล่านั้นโดยตรง และเป็นหน้าที่ ซึ่งการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรต้องอาศัยความร่วมมือ การบูรณาการจากทุกภาคส่วน เพื่อให้แผนมีความครอบคลุม และสามารถแก้ไขปัญหาให้แก่เกษตรกรได้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

5. ปัญหา และข้อเสนอแนะการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

5.1 ปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พบว่า มีปัญหาในระดับมาก ได้แก่ เรื่องการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรมีความยุ่งยาก หลายขั้นตอน ขาดงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการ/การจัดทำโครงการต่อเนื่อง ภาระงานเร่งด่วน และมีปริมาณที่มากเกินไป ไม่เข้าใจวิธีการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรที่ถูกต้อง ไม่มีการติดตาม ประเมินผลการใช้แผนพัฒนาการเกษตร และมีการจัดสรรระยะเวลาในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรที่ไม่เหมาะสม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมชัย ชีระวงศ์สกุล (2553, น. 75) พบว่า ระบบสนับสนุนการปฏิบัติงานมีปัญหาที่สำคัญ คือ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้ปฏิบัติงานในระดับตำบลมีการปฏิบัติงานมาก เพราะต้องรับผิดชอบทั้งภารกิจหลักภารกิจรอง ยุพเรศ เชาววิทยา (2556, น.82) พบว่า มีปัญหาในด้านเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ที่มีการปฏิบัติงานมาก รวมทั้งได้รับการมอบหมายงานนอกภารกิจเพิ่มเติม ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานตามภารกิจหลัก และเจ้าหน้าที่มีการย้ายบ่อย ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน และอรนุช รัตนเลิศสกุล (2557, น.103) พบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบลมีปัญหาข้อมูลทางการเกษตร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประเทศมีการเกิดปัญหาทางการเกษตรที่ไม่สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ ทำให้การกำหนดนโยบายไม่สามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภาระงานที่รับผิดชอบ

5.2 ข้อเสนอแนะทางในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พบว่า มีข้อเสนอแนะทาง ได้แก่ ควรมีการเตรียมข้อมูลให้ครบถ้วนสมบูรณ์ ควรมีการร่วมมือระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องให้ครบถ้วน ควรมีการกำหนดทิศทาง/เป้าหมายให้ชัดเจนและตรงกับความต้องการของชุมชน ควรมีการทบทวนทิศทาง/เป้าหมายทุกปี ควรมีการร่วมมือระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องให้ครบถ้วน ควรปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน และการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรมีขั้นตอนที่ซับซ้อน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อนุวัตร จำปาทอง (2556, น.106-108) พบว่า การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์ฯ ควรมีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามภารกิจกับบุคลากรของกรมส่งเสริมการเกษตร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการกระตุ้นการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ สำนักงานเกษตรอำเภอควรจัดประชุมชี้แจงเพื่อทบทวนบทบาทหน้าที่และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทุกๆ ปี เพื่อพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ และผู้เกี่ยวข้อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะที่ผ่านมาการบูรณาการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องยังไม่ครบถ้วน ส่งผลให้การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรไม่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะต่อสำนักงานเกษตรจังหวัดและอำเภอ

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีอายุน้อย มีการบรรจุตำแหน่งเจ้าหน้าที่ใหม่เป็นจำนวนมาก และมีการโยกย้ายตำแหน่งบ่อย ดังนั้น สำนักงานเกษตรอำเภอและสำนักงานเกษตรจังหวัดจึงควรจัดอบรมเป็นประจำทุกปี เพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรที่ถูกต้อง และสามารถจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า ไม่มีการติดตาม ประเมินผลการใช้แผนพัฒนาการเกษตร ดังนั้น สำนักงานเกษตรจังหวัดจึงควรมีการติดตาม ประเมินผล เพื่อให้สามารถทราบถึงประสิทธิภาพในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของสำนักงานเกษตรอำเภอ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า ไม่มีงบประมาณเข้ามาสนับสนุนโครงการตามที่ขอในแผนพัฒนาการเกษตร ดังนั้น สำนักงานเกษตรจังหวัดจึงควรขอสนับสนุนโครงการตามที่สำนักงานเกษตรอำเภอขอสนับสนุนแก่หน่วยงานต่างๆ ที่มีงบประมาณ และสำนักงานเกษตรอำเภอควรขอสนับสนุนโครงการจากหน่วยงานอื่นๆ ที่มีงบประมาณสนับสนุน

1.4 จากผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรได้รับความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรจากสื่อกลุ่มมากที่สุด ได้แก่ การอบรม และการประชุม ดังนั้นสำนักงานเกษตรจังหวัดจึงควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรให้แก่เจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรได้อย่างถูกต้อง

2. ข้อเสนอแนะต่อกรมส่งเสริมการเกษตร

2.1 จากผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีปัญหาในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรที่มีความยุ่งยาก หลายขั้นตอน ดังนั้น กรมส่งเสริมการเกษตร ควรลดขั้นตอน หรือเนื้อหาในเล่มแผนพัฒนาการเกษตรให้น้อยลงเท่าที่จำเป็น

2.2 จากผลการวิจัยพบว่า งบประมาณที่ได้รับไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกร ดังนั้น กรมส่งเสริมการเกษตรควรสนับสนุนงบประมาณ และโครงการตามความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ หรือตามที่สำนักงานเกษตรอำเภอได้เสนอโครงการ เนื่องจากเป็นความต้องการของเกษตรกร

2.3 จากผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีอายุน้อย ทำให้ขาดความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรที่ถูกต้อง ดังนั้น กรมส่งเสริมการเกษตรสนับสนุนงบประมาณ คู่มือ หรือแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรให้แก่เจ้าหน้าที่

2.4 จากผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีภาระงานเร่งด่วน และมีปริมาณที่มากเกินไป ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ได้ ดังนั้น กรมส่งเสริมการเกษตรควรกำหนดนโยบาย โครงการ หรือภาระงานที่แน่นอน

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2561). *แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ/ตำบล ปี 2562*. กรุงเทพมหานคร.
- ชุดิภาณูจน์ คำนา. (2557). *การดำเนินงานตามระบบส่งเสริมการเกษตรมิติใหม่ของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรเขตที่ 6 กรมส่งเสริมการเกษตร (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- นรินทร์ แคมพิมาย. (2559). *เอกสารวิชาการการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (สบกต.)*. กรุงเทพมหานคร.
- พนัส คำนันท์ และรุจ ศิริสัญลักษณ์. (2559). *ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต่อการอนุมัติระบบส่งเสริมการเกษตรแบบ MRCF ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) ไม่ได้ตีพิมพ์)*, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ยุพเรศ เชาว์วิทยา. (2556). *ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามระบบส่งเสริมการเกษตรของเกษตรตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*, มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

- สมชัย ชีระวงศ์สกุล. (2553). การปฏิบัติงานตามระบบส่งเสริมการเกษตรของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอ ในเขตกลุ่มจังหวัดที่ 9 (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์),มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- อดิสรณ์ ลาภพระแก้ว. (2557). ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในจังหวัด แม่ฮ่องสอน (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) ไม่ได้ตีพิมพ์), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- อนุวัตร จำปาทอง. (2556). การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี การเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์), มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- อรนุช รัตนเลิศสกุล. (2557). การส่งเสริมการผลิตพืชผักปลอดภัยตามระบบส่งเสริมการเกษตรมิติใหม่ MRCF ของสำนัก ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์), มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

